

DIURNALU GLUMETIU SOCIALE-POLITICU-TOCU.

Fô'a acést'a ese in tóta domineca,
— dar prenumeratiunile se priimescu
in tóte dílele.

Pretinlu pentru Ostinguri'a: pre anu
6 fl. pre $\frac{1}{2}$ de anu 3 fl. pre unu tri-
luniu 1 fl. 50 cr.: óra pentru Strai-
netate: pre anu 8 fl. pre $\frac{1}{2}$ de anu
4 fl. pre unu triloniu 2 fl. in v. a.
Unu esemplariu costa 10 cr.

Tóte stonedeniile si banii de prenu-
meratiunile sunt de a se framite la
Redactiunea dirigitu a diurnalului:
Aradu, Straí'a Teleki-ana, nrulu 27.

Inseritiunile se priimescu cu 7 cr. de
linia, si 30 cr. tacese timbrale.

Magazinulu lui „Gur'a-Satului“

IX.

Unu nou lucéferu aparutu dílele aceste pe
orizontulu literaturu romane.

Cursulu seu sí l'a inceputu in câte-va epistóle volante
tiparite.

Éca-i sí lumin'a:

Intr'o di de tótna
Demineatia in diori,
Venindu eu acasa,
Ostenitu si cu sudori

Mi vine in minte odata
Ca se mergu la posta
Inse eu plecandu
Si la posta agiungandu

Mi dede o epistóla
Caci fratelemi e mortu
Si 'ntru acestu minutu
Mi pierdui voea de totu

Nu sciamu eu lecasulu meu
Asiamu fostu 'n tristatu
De frate repausatu]

Ah! mórte cruda
Si fórté merunta
Cum nu tiau fostu mila
D'a lui dulce sora,

O lesasi orfana
Prea mea sora buna
Dór nici n'ai sciutu
Se odichnesci unu picu

Se numi repesci fratele
Intru mari durerile
Se fii cugetatu
Ce tu ai lucratu

Asia am remasu
In mare nacadiu
S nici o mangaere
Nu e de unde cere

Numai de rebdatu
Si de suspinatu
Ah cruda mórte
Si anagitóre

Ah lume amagitóre
Si intristatóre
Sumu repitu
D'alu meu frate iubitu.

Sorami Magdalena
Cu inim'a plina
De suspinu si lacrimi
De amaru veninu.

Pentru alu ei frate
Ce acumu e departe
Din lume sau repitu
Ca unu giune iubitu

Si nu va mai veni
P'anu lumea va trai
Numai la giudecata
Vom fi la olalta

Ddieule pre bune
Celu ce mai diditu pre lume
Aduti aminte odata
Si de ame sora draga.

Nu o lesá ca se fie
Pre pamentu de marturie
Nicii unei crude mórte
Ce la noi e totu 'n spate

Ci o daruesce Dne
Ca se fie langa mine
Se fimu noi doi la olalta
Ca doi orfani faru tata

Fora tata fora frate
Fora mama 'n orfanitate
Si se fimu in destuliti
Ca doi frati orfanisati

Avému si noi odata
Unu tata si o mama
Daru a mórtei sórte
Neau repitu de tóte

Avutam si unu bunu frate
Celu iubemu eu preste tóte
Inse crudá mórte
Neau repitu de tóte

Namu aici pe lume
Dieu cu nici unu bine
Numai atata dulceatia
Caci sorami e 'n viatia

Daru eu nu ofteditu alta
Acelui frate iubitu
Decatu memorie intru noi
Repausatului de la noi.

Fiei tieriná usióra
Si memoria binecuventata

Primu
Nicolau Muresianu,
fratele repausatului.*)

Pescele pe brézda.

— Poveste populara. —

A fostu odata unu mosiu sí-o baba, sí apoi a fostu inca unu mosiu sí inca o baba, adeca de dóue-ori câte unu mosiu sí totu de dóue-ori câte o baba, cu totii impreuna dóue parechi de ómeni betrani.

Mosiulu acel'a unulu cu bab'a cea un'a erau ómeni vechi de betrani, sí inca intre ei n'a fostu o vórba rea, ci traiau in pace sí liniscitu; éra cela-laltu mosiu cu cea-lalta baba se certau pe tóta diu'a câte de trei ori, odata demanéti'a, odata la prandiu, sí odata la apusulu sórelui, traiau adeca reu, decâtu cum mai reu neci nu se póte.

Intr'o diua buna mosiulu cela-l-altu se certá cu bab'a lui, — faceau adeca fórte multa vórba rea sí aspra, — sí vai sí-amaru!

„Dómne! cà reu omu e vecinulu acest'a alu nostru: in tóta diu'a are vórbe cu muierea!“ grai mosiulu catra baba.

„Ba nu-e reu Dieu acel'a!“ — ii respunse bab'a — „Vecin'a-e rea, pentru-cà ea face galciava.“

„Ba-e mosiulu!“ — „ba-e bab'a!“ — „ba-e vecinulu,“ — „ba-e vecin'a!“ — „ba-e!“ — „ba nu-e!“ Scurta sà fia vorb'a: mosiulu se certá cu bab'a — acum'a d'antai'a óra... Sí multa vórba facura, sí mare superare cadiù pe capulu lor.

„Scii tu ce!? isi sfer sí bab'a vórbele. O muiere póte sà-si face barbatulu nebunu, numai déca vrea!“

„Ce díce chiaru asiè!?“ — ii respunse mosiulu plinu de superare. — „Mi ar plăcea mie sà vedu, cine m'a face pre mine nebunu, déca eu sum omu intieptu!?“

Dupa aceste vórbe, bab'a se culcà, sí mosiulu se culcà, sí apoi dormira; sí, 'n crepetulu dioriloru d'a dóua diua, tocmai candu cocosiù se spulberau mai tare, se trezira d'in somnu, amenduoi se trezira, atátu mosiulu, càtu sí bab'a.

Mosiulu isi gátí plugulu, prinse boii la caru, sí porní càtra tíerina, ca sà sí-o are. — „Tu baba! — grai elu catra betran'a candu esi d'in curte, — sà-mi aduci mancare la prandiu!“

„Da! da!“ — respunse bab'a. —

Dupa acea „Hais Óchesiu!“ — „cea Córnesiu“, — mosiulu se duse.

Abiè se departà mosiulu de a casa, bab'a síreata precum sunt adeca muierile, mérse cu grabire la piatia, sí cumparà trei pesci, unulu mai frumosu decâtu altulu, — care de care mai viu sí mai hâràboru: duse dupa acea pescii a casa, ii asiedià intr'o óla cu apa d'in riuletiu, ca nu cum-va sà móra, sí apoi acceptà liniscitu pana ce va sta sórele la prandiulu celu mare.

Apropiendu-se miédia-di'a, bab'a isi luà mancarile, gatite bine precum erau, sí porní cu ele catra tíerina, la mosiulu.

Ei dar' bab'a erá baba: ea a luatu sí ól'a cu pescii cu sine.

Candu bab'a ajunse la tíerina, mosiulu erá la unu capetu, ér' ea intrà pe cel'a-l-altu, sí cum mergea asiè pe urm'a lui, ea aruncà toti trei pescii, vii cum erau, pe brézda. Apoi ajunse la mosiulu, ii díse, „buna diu'a,“ sí-si intinse mancarile pe pagisce. Éra mosiulu întórse brézda, ca sà nu stee in locu pana ce bab'a-si va gátí lucrulu.

„Ho! stài! grai mosiulu incrementu de minunatu ce se minuná, candu vediù cà unu pesce, pesce ca pescele, aieve sí viu, se svirgolesce pe brézda! Apoi dupa ce se mai desmetí pucintelu:

„Mài muiere! — grai càtra bab'a! — En vina sà vedi ce nu s'a mai pomenitu de candu-e lumea!“

„Ce-e?“ intréba bab'a, ca sí candu neci n'ar scí, cà ce-e, cum, sí pentru-ce.

„Dar' vina sà vedi! strigà betranulu nerabdatoriu. Pesce, pesce ca pescele pe brézda!“

„Ei! cà pre mine nu me faci nebuna!“ — ii díse bab'a.

Mosiulu redica pescele sí ilu aréta; éra bab'a se minuna inca mai tare decâtu mosiulu.

Aflara alu duoilea, sí, mai tardiu, alu treilea pesce. Mosiulu, seraculu — ii para ca nici nu vede bine cu ochii, ci numai ii para ce-i para, cà vede sí prinde. „Sà scii, — díse elu catra bab'a, cà acum'a sfer sítelu lumii n'are sà fia departe: asiè lucru nu s'a mai audítu decandu e lumea sí vécurile!“

Bab'a facù d'in umeri, sí apoi díse sí ea, cà — da, cam asiè are sà fia.

Apoi mosiulu isi puse pe gandu, cà, dupa-ce i s'a intemplatu asta-di minune in holda, sà nu are mai departe: trase boii la caru, isi gustà merindea... sí „Hois Córnesiu!“ Cea Óchesiu, ... isi indreptà rud'a catra casa.

(Se va urmá in nrulu viitoriu.)

*) Ierte-lu Dílieu pre est'a ce traiesce!

Informațiuni pre sém'a unui soiu de ómeni.

Diurnalistulu subventionatu priimesce de la guvernul plata. dar' respectu și onóre neci candu. —

Diurnalistulu subv. și cu spionulu sta cam totu intr'unu rangu, numai càtu diurnalistului i compete loculu celu d'antaiu.

Diurnalistulu subv. pòte să cersiéscă gratia, dar' a pretinde ce-va cu dreptu neci-candu. —

Diurnalistulu subv. de și ataca onórea vre unui barbatu de omenia, de care apoi ca unu misielu se ascunde. totu-si nu se eschide d'in „consortiu“ deachistiloru.

Diurnalistulu subv. de câte ori minte ca unu ticalosu, de atâte ori și-capeta indoitu cei 30 de arginti, fore a se pretinde dela elu, ca să se spendiure vre odata. —

Diurnalistulu subv. nu numai principiiloru politice, daru și persónelor de la guvernul trebuesce orbisîu să li se inchine. —

Diurnalistulu subv. nu trebue să si-aléga cuvintele și expresiunile, cu cari să-si apere pre stepanii sei. —

Diurnalistii subventionati mai pre urma se potu unii pre alții numi misiei și ticalosii ministriloru.

Corespondintia.

Pensionopole, lun'a domniei lui Lonyai.

Iubite concetatiene Gur'a-Satului.

Dómne Dómne! de multu nu ti-am scrisu nemic'a d'in lume și din tíera, și mai alesu de candu m'am reñtorsu in iubita mea resiedintia. Dorulu de a conversá cu dta despre unele și altele, astadata nu-lu potu invinge. Así avé să tractezu despre multe, fórte multe, d'in lumea larga, càci asié ti-am promisú inea de unu vécu de multu. Inse „*homo proponit, Deus disponit*“; sciu cà nu sum numai eu acelu nefericitu ce nu si-a tînutu promisiunea. Càti nu au promisú inea de dieci de ani a edá cutare carte utile, séu a ridicá monumentu la piétra libertatiei d'in campulu Blasilui, etc. și pana astadi nu au facutu nemica. Ce se facemu? asia e lumea intórsa. Celu mai eminentu documentu. cà traimu in seclulu alu 19. alu luminiloru. . . .

Dar' ce e mai curiosu, avemu atâte lumini, și lumea totu e atátu de intunecata: inse nu in urm'a unui eclipsu solaru, ci a eclipsului libertatiei și dreptatiei. Se striga d'in tóte partile, chiaru d'in rarunchii sufletului, cà omenimea progreséza, e luminata; inse aleo vai càtu e de decadiuta. . . . Catenele neunirei și vitiului apésa atátu de cumplitu popórale. . . .

Si cine pórtá vin'a, cà progresulu civilisatiunei și a culturai a intratu in ogasie atátu scufundóse și tinóse? Cine pórtá vin'a, cà popórale se tiraeseu in zavórele despotiloru? E greu respunsulu frate și concetatiene. Dar' să ne incercamu. . .

Dta. ca republicanu incarnatu, vei dice pòte, cà tóta stagnarea omenimei provine dela sperjuriulu despotiloru moderni. numiti monarchi, inse fara cuventu. — càci acesti'a, déca nu ar mulge și tunde popórale. déca nu le-ar stórcé pana și medu'a, atunci cu ce si-ar redicá palate și bastille, cu ce ar promová luxulu și totu felulu de coruptiune. cu ce si-ar sustiené autoritatea ipocrita? Déca nu ar dubi popórale. cu ce le-ar tîné in catusiele tiraniei? cum le-ar utilisá de maschine vile chiaru pentru opresarea loru?! Nu monarchii intuneca lumea, nu ei eclipséza stel'a libertatiei comune și a civilisatiiei popóraloru, pentru cà ei sunt plenipotentiatii la asié ceva pr'in decrete divine. și pre langa aceea, prevediuti cu diplóme de invincibilitate, infalibilitate și santitate. Pòte cà cinstiti Mariale loru consiste d'in lutu mai finu, mai delicatu, decátu alti muritori, de aceea au atát'a mania pre *Darvinu* și toti naturalistii, cà-ci acesti'a cutéza a-i pune in un'a asemenare nu numai cu ceialalti ómeni, ci chiaru cu moimele și cele-l-alte animale inferióre. . . ! Atunci trebue să-i prémarimu, să ne inchinamu. și să nu vorbimu nemicu vatematoriu, séu de reu de densii, cà-ci dloru nu pecatuescu. De aceea: „pune Dómne sentinella gurei mele, ca să nu puna densii us'a de ingradire in giurulu meu“ (in *Vatiu*!)

Asié numitii liberali, séu cugetatori liberi, punu tóta vin'a pre biét'a popóme. E dreptu, cà catolicismulu, séu recte jesuitismulu, a tînutu multu tempu, și mai tîne inca (o parte) poporulu in intunecime. Filosofi'a a fostu multu tempu servitórea fratiloru intru Christosu, spre a tîné omenimea incatusiata in lantiulu bigotismului, ma pentru a asecurá victorii acestoru copii celesto-infernali. omenimea fú atátu de mar'anímósa. in càtu și versá sangele pentru planurile loru. Ce nu facea odata ómenii pentru sant'a incusitiune? E dreptu, cà ast'a céta de santi negri și astadi mai imbéta pre sermane popóra cu dogme bizarie; și adi le mai sugé și stórcé destulu, și le tîne in prepasti'a intunerecului. Inse popómea nu e de vina, cà-ci pastorulu de aceea e pastoriu, ca să tunda și mulga turm'a sa, și să nu lase, ca turm'a să domnéscă preste pastoriu. Preotimea, in consciinti'a calitatiei sale. si-implinesce misiunea sa sacra, apoi ce mai vreti?! Apostolii lui Ddieu de acea-su pre pamentu, să nu lase, ca popórale să se incaldiéscă la radiele luminei adevéului și a sciintiei, să nu devina mai sapienți decátu densii. Ei, aliati cu tirano-monarchii, lucra la catenarea popóraloru. Santa missiune! Popórale luminate n'ar mai créde neci in infalibilitate, neci in encielica, și tutti quanti narodii esite d'in nesce everi. caroru trebue să li lipséscă o portiune buna de „dahu“ rationale.

Alti voru dice, cà militarismulu e reulu reutatiiloru. Inse e falsa și ast'a afirmatiune. Imagineze-si ori si cine esistentia lumii fara soldatesca. Atunci ar trebui să incete și resbelurile. ar trebui să fia pace eterna pre pamentu. Ce lucru curiosu! Atunci nu s'ar mai versá sange omenescu, și asié regii și imperatorii cu ce si-ar rosí purpurele? Cum si-ar poté sustiené densii autoritatea loru divina? Nime nu i-ar mai auscultá, ma pòte i-ar și alungá. Popórale ar denegá contributiunile pentru imperatu? atunci velle nolle ar trebui să fia republica in tóta lumea, apoi republic'a e mormentulu lumii, asié canta santi apostoli și mucenicii lui Ddieu. Ma chiaru și santu

jesuitismulu pôte ar fi alungatu de pre pamentu in locasiile ceresei, cà-ei monarchismulu si clericalismulu sunt frati de cruce, gemenii „*sabini*“: unulu fara altulu nu potu traî... Militia deci e conditio sine qua non pentru monarhi si monachi.

Vedi iubite frate G. S! Neci anulu neci altulu nu e de vina, cà omenimea stagnéza in progresulu seu multifaru. Cine dar? Eta cine! Poporale, natiunile, omenimea intréga! Eu conjure-se poporale, si dica: diosu tirania, diosu jesuitismulu, traiésca libertatea generale si republicana, traiésca independintia poporaloru suverane! traiésca religianea ratiunei si a naturei! traiésca domnitorulu: „*Maestatea poporulu!*“ si atunci avemu alta lume!... Dar' ca sà nu mi se impute, cà asi voi a face o Romania, republica mare si tare, incetezu asta-data. Te salutu eu amoru si doru, ca alu dtale amicu si frate de cruce.

Pintea Eremitulu. m. p.

Cele 4 elemente.

Aerulu ni da viétia,
Déca-e liberu, for' de cétia.

Foculu sà ni-o mistuésca
Direptatea unгурésca.

Ap'a nu ne-ar superá
Deachisti de-ar innecá.

Pamentulu dragulu hranesco
Multi mistei si pe la Pesce.

TAND'A SI MAND'A.

T. Óre dtu profesoru N. P. d'in N. nu cum'va 'si va tiené capulu mai pre susu, nu se va mai mari ambitionea lui cea for' de margini, candu va vedé, cà „nobiliti“ se intereséza de dinsulu, si inca candu i dedica si „ode“ p'in diurnale publice?

M. Explica-mi lucrulu mai pre largu, cà-ei nu te pricepu!

T. D'apoi nu scit, cà cunoscutulu nostru nobilu: „V. de Cucures'a“ i-a dedicatu o oda in „Gur'a-Satulu“?

M. Bá de-acea sciu eu, dar' credu cà ar' fi vrutu si ar' vré sà nu mai veda in ochi astfelu de dedicatiuni!

T. Astà credu si eu, cà a fi càrnitu odata d'in nasu candu a fi vedutu-o!

M. Sà-i para bine, déca ar' fi numai cu atàt'a!!

Invetiaturi si observatiuni de a le filosofiloru Tand'a si Mand'a.

Intre cei multi belitori usioru affii si câte pre unu protopopu.

Unu arbore inca nu-e padurea, o *albina* inca nu-e stupu.

Pop'a betivu.

Contecu cortesiescu, lucratu dupa tem'a nemtíesca:
„G'rad' aus dem Wirts-Hause kom' ich heraus.“

Dreptu dela-unu jidovu d'in birtu esu eu afara.
Eca ce sióda-e lumea acum'a éra:
In drept'a si 'n stang'a totu e stramutatu,
Par' mi-se aici'a toti se-au imbetatu! . . . . .

Dar' inca lampele celea-colo
Dela „Paunu“ „Trei rose“ si „Vulturu“ ho, ho!—
Se misica 'n colo si 'n cócea de odat,
Credu, cà 'ntre ele totulu e betu! . . . . .

Ce naiba te strimbi tu luna si 'ncarnesci?
Dóra si pre ceriu sunt birturi jidovesci?
He, he, dar' vedu eu limpede, curatu,
Cumcà si pre tine vre unu cortesiu te-a 'mbetatu! . . .

Totulu e 'n misticare de la mare pon'la micu—
Si eu numai singuru unu popa beticu; . . . . .
Ast'a Dieu nu-mi vine pré la socotéla,
Deci me 'ntorcu mai bine 'n birtu la Itzigu éra!!

Vasiesiu.

Anecdote poporali.

(de G. Stefanescu.)

4. Tóta lumea scie, cà tieganulu de natura e schiritoriu si i place sà scia tóte. S'a intemplat odata, cà unu óre care cióra inteliundu pe preutulu d'in satu, unde si-avea si elu residintia, lu-intrebà astu feliu: Aldúesca-te Ddiu Dle parinte! Dta esci omu invetiatu, dar spune: pentru ce craciunulu hèlu romanescu e mai tardiu ca hèlu unгурescu? Ei mòi tiegane, — i díse pop'a — d'apoi scii tu, cà craciunulu romanescu e mosiu betranu, ér celu unгурescu — teneru nebunu. Unulu alérge, precandu cela-l-altu vine in cetu cu tréba buna. Apoi am sà-ti spunu si alt'a mòi tiegane: ungerii si-au imprumutatu craciunulu dela romani, cà-ei ei candu au venit aici in tiér'a ast'a nu mai sciau de serbatori.

5. O muiere, ducendu-si pentru prim'a data prunculu la scóla, s'a rogatu de invetiatoriu sà-i spuna, cà ce carte sà cumpere pentru luonasiulu ei, déca va merge la orasiu. Invetiatoriu i spuse, cà cea mai buna carte pentru pruncii incepatori, dupa metodulu celu nou, e Abecedariulu de Petri, si numai asié sà córa dela respectivulu compactoru. Muierea mergendu la tergu, si nefindu dedata cu asié espresiuni, a uitatu adeveratulu nume alu cartii: deci ca totu-si sà faca ceva, a cerutu Calindariulu lui San-Petru.

6. Unu invetiatoriu, voindu sà esplice eleviloru cuventulu „ocupatiune“ a procedatu in urmatoriulu modu: Prunciloru! voi sciti cu totii ce insémna cuventulu „cupa“ si ce insémna „tiene.“ Luati bine sém'a dara, cà cuventulu acest'a „ocupatiune“ e compusu d'in o cupa si tiene, si totu la olalta formandulu in o propusetiune, ar poté omulu díce cam asié: d. e. o cupa care e buna (nu-e sparta) tiene vinu, vinarsu, bere, etc.